

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2025.34.16>

Natalia UBIK

<https://orcid.org/0000-0002-4671-8523>

Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi w Brzeszczach

Wykorzystanie modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym

Streszczenie

W niniejszym artykule omówiono wybrane wyniki badań własnych, które dotyczyły wykorzystania modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym. Metody badawcze, którymi się posłużono umożliwiły realizację celu teoretyczno-poznawczego, którym było ukazanie zakresu wykorzystania modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym. Sondaż diagnostyczny zrealizowano z udziałem 68 rodziców. Z 20 nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej przeprowadzono otwarte wywiady pogłębione. Jakościowej analizie treści poddano 20 przykładowych ocen kształtujących. Wyniki zrealizowanych badań wskazują przede wszystkim, że wiedza zdecydowanej większości badanych nauczycieli wymaga uzupełnienia. Pozwalają także stwierdzić, że brakuje inicjatyw, które będą angażowały rodziców w ocenianie kształtujące i docenią ich niewątpliwie istotne znaczenie.

Słowa kluczowe: ocenianie kształtujące, modele oceniania, nauczyciele, rodzice, edukacja wczesnoszkolna.

Wstęp

We wstępie warto przytoczyć stwierdzenie Bolesława Niemierki (1991, s. 26), który pisał, że: „Ocenianie osiągnięć uczniów jest najbardziej zaniedbaną dziedziną dydaktyki”. Wyrazem tego wydają się liczne kontrowersje opisywane w literaturze przedmiotu oraz toczące się od lat dyskusje. Ocenianie szkolne można próbować zmieniać poprzez wykorzystanie oceniania kształtującego (*formative assesment*) z uwagi na to, że jego założenia odpowiadają specyfice współczesnej szkoły i pomagają „nauczycielowi nauczać, a uczniowi uczyć się” (Nadolnik 2015, s. 43–55). Wiąże się to jednak z koniecznością przeorganizowa-

nia w szkołach tradycyjnego modelu pracy i zmiany dotychczasowego myślenia nauczycieli, uczniów oraz władz oświaty na temat nauczania i oceniania (Kopaczyńska 2017, s. 130). Bożena Kubiczek (2018, s. 54–55) na podstawie analizy wyników badań Johna Hattiego zauważa, że „ocenianie kształtujące znajduje się na czele najkorzystniejszych interwencji w nauczaniu”. Ponadto wskazuje, że w wielu państwach reformy oświaty istotnie związane są z ocenianiem kształtującym (Kubiczek 2018, s. 54–55).

Niniejszy artykuł powstał na podstawie fragmentów pracy magisterskiej, której tematem było *Wykorzystanie modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym*¹. W tekście zostaną przedstawione wybrane wyniki zrealizowanych badań, których celem teoretyczno-poznawczym było ukazanie zakresu wykorzystania modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym.

1. Droga rozwoju oceniania kształtującego

Pojęcie oceniania kształtującego zdefiniowano pod koniec lat 60. i na początku 70. XX wieku. Niektóre źródła podają, że dokonał tego Michael Scriven, wprowadzając termin ewaluacji kształtującej (formatywnej) (Tłuściak-Deliowska i Czyżewska 2020, s. 47; zob. także Scriven 1967, s. 39–83). Inne z kolei wskazują, że to Benjamin Samuel Bloom był pierwszym autorem definicji oceniania kształtującego (Nadolnik 2015, s. 47; Duraj 2017, s. 65; zob. także Bloom i in. 1971). Z przeglądu literatury wynika, że duże znaczenie przypisuje się grupie badaczy Assessment Reform Group, Johnowi Hattiemu, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD), którzy istotnie przyczynili się do rozwoju badań nad niniejszą strategią (Nadolnik 2015, s. 47; Duraj 2017, s. 66; zob. także Hattie 2009). Sprawilo to, że stała się ona rozpowszechniona za granicą, a następnie także w Polsce. Mianowicie Centrum Edukacji Obywatelskiej oraz Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności poprzez realizację programu Szkoła Ucząca Się od dwudziestu lat wdrażają ocenianie kształtujące (OK) do polskich szkół (Strzemieczny 2015, s. 4–5; Duraj 2017, s. 66). Oto co pisze Danuta Sterna (2014, s. 15) na temat rozwoju OK w Polsce:

W programie Szkoła Ucząca Się przeszliśmy drogę od oceniania kształtującego rozumianego jako elementy OK (podawanie uczniom celów lekcji, określanie kryteriów sukcesu, praca z informacją zwrotną, zadawanie uczniom pytań kluczowych, techniki zadawania pytań, ocena koleżeńska, samoocena, współpraca z rodzicami) do strategii oceniania kształtującego traktowanych jako pomoc uczniom w uczeniu się.

¹ Praca magisterska została napisana pod kierunkiem dr Jadwigi Oleksy w Małopolskiej Uczelni Państwowej im. rtm. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu i obroniona w 2024 roku.

Pojawia się coraz więcej publikacji naukowych oraz poradnikowo-metodycznych, które omawiają niniejsze zagadnienie, jednak mimo to Aleksandra Tłuściak-Deliowska i Monika Czyżewska (2018, s. 70) zauważają, że „brak definicji, która w sposób jednoznaczny przedstawiałaby istotę oceniania kształtującego”. Poza tym autorki wskazują, że

brakuje jasności co do stwierdzenia, czy ocenianie kształtujące jest po prostu rodzajem oceniania, co sugerowałby termin, czy rzeczywiście jest swoistą innowacją, procesem, a może zbiorem technik/strategii postępowania dydaktycznego, co z kolei sugerowałyby liczne publikacje metodyczne, czy raczej zbiorem zasad efektywnego nauczania, a może czymś więcej? (s. 70).

Uzupełniając to, co zostało powiedziane, warto przytoczyć wybrane propozycje definicji oceniania kształtującego. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju podaje, że jest to „częste, interaktywne ocenianie postępów ucznia i uzyskanego przez niego zrozumienia materiału, tak by móc określić, jak uczeń ma dalej uczyć się i jak najlepiej go nauczać” (Marek 2015, s. 40). Natomiast Dorota Pintal (2022) wskazuje, że:

Ocenianie kształtujące definiowane jest jako interakcja pomiędzy nauczycielem a uczniem, w której następuje pozyskiwanie informacji na temat przebiegu procesu uczenia się. Dzięki informacji otrzymywanej od ucznia nauczyciel może modyfikować swoje nauczanie, uczeń zaś otrzymuje informację zwrotną pomagającą mu się uczyć (s. 8).

Z kolei Danuta Sterna (2014), odwołując się do pracy Dylana Wiliama (2008), pisze, że jest to „zbiór narzędzi do wprowadzania oceniania pomagającego się uczyć” (s. 15). Autorzy przytoczonych definicji przedstawiają ocenianie kształtujące z różnych stron, podkreślają jednak, że OK ma przede wszystkim pomagać w uczeniu się.

W najnowszych źródłach wyróżnia się pięć strategii oceniania kształtującego:

1. Określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu.
2. Organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą.
3. Udzielanie uczniom informacji zwrotnych, które umożliwiają im widoczny postęp.
4. Tworzenie uczniom przestrzeni do tego, by korzystali ze swojej wiedzy i umiejętności.
5. Wspieranie uczniów w stawianiu się autorami własnego procesu uczenia się (Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2025).

2. Metodologiczne podstawy badań własnych

Określono, że przedmiotem badań jest model oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym, nauczyciele klas I–III i rodzice mający dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Celem teoretyczno-poznawczym badań było ukazanie zakresu wykorzystania modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym. Główny problem badawczy

sformułowano w postaci pytania: Jaki jest zakres wykorzystania modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym? Dla tak pojętego problemu głównego opracowano następujące pytania szczegółowe:

- Jaka część badanych nauczycieli deklaruje wykorzystanie oceniania kształtującego w pracy pedagogicznej?
- Czy i w jaki sposób badani nauczyciele są przygotowani do wykorzystania oceniania kształtującego w pracy pedagogicznej?

Do przeprowadzenia badań własnych wykorzystano metody ilościowe i jakościowe. Opracowano autorski kwestionariusz wywiadu, który wykorzystano do przeprowadzenia otwartych wywiadów pogłębionych z nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej. Przyjęto, że podejście nauczyciela ma decydujące znaczenie dla efektywnego stosowania oceniania kształtującego w pracy pedagogicznej, dlatego otwarte wywiady pogłębione stanowiły główną metodę badawczą.

W związku z zastosowaniem metody sondażu diagnostycznego jako uzupełniającej metody badawczej posłużono się techniką ankiety, do której skonstruowano narzędzie badawcze – kwestionariusz ankiety dla rodziców uczniów w młodszym wieku szkolnym. Przyjęto, że poznana w ten sposób perspektywa rodziców pozwoli dociec tych aspektów badanego problemu, na które nie zwracali uwagi badani nauczyciele.

Kolejną uzupełniającą metodą badawczą była jakościowa analiza treści. Praca badacza posługującego się tą metodą „polega na doborze pewnych kategorii, przy pomocy których dokonuje się jego analizy” (Bauman 1998, s. 70). Narzędziem badawczym, które umożliwia dobór takich kategorii, jest klucz kategoryzacyjny (Noga 2014, s. 351). Opracowany klucz kategoryzacyjny miał formę tabeli, która zawierała specjalnie dobrane kategorie, na podstawie których przeanalizowano materiały zebrane od nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Były to sformułowane przez nich treści ocen kształtujących.

Badana próba obejmowała 20 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, którzy pracują w publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych, usytuowanych na terenie województwa małopolskiego (7 nauczycieli) i śląskiego (13 nauczycieli). Jeden respondent, mimo że był zobligowany przez wewnątrzszkolny system oceniania, zadeklarował, że nie stosuje owego modelu. Pozostali wykorzystują ocenianie kształtujące bądź jego elementy w pracy pedagogicznej. Od 6 badanych nauczycieli uzyskano łącznie 20 przykładowych ocen kształtujących, które poddano jakościowej analizie treści. Dotyczyły one uczniów klasy pierwszej (7 ocen), drugiej (6 ocen) i trzeciej (7 ocen).

Poza nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej badaniami zostało objętych także 68 rodziców, których dzieci są w młodszym wieku szkolnym i uczęszczają do szkół podstawowych w województwach małopolskim (40) i śląskim (28). Ankietowani rodzice udzielili odpowiedzi na temat 32 dziewcząt i 36 chłopców. Badania realizowano od stycznia do kwietnia 2024 roku.

3. Wybrane wyniki badań własnych

Decyzja o wykorzystaniu oceniania kształtującego w pracy pedagogicznej może mieć różne powody. Wydaje się, że wielu nauczycieli, którzy chcą zmieniać polską oświatę, poszerza swoją wiedzę w zakresie oceniania kształtującego i wykorzystuje ją w pracy z uczniami. Zdarza się też tak, że wewnątrzszkolny system oceniania obliguje do oceniania kształtującego. Mimo to niektórzy nauczyciele nie są do tego przekonani, tak jak jeden z badanych. Pozostałych 19 respondentów zadeklarowało, że wykorzystuje ocenianie kształtujące lub jego elementy w pracy pedagogicznej. Szczegółowe informacje przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Elementy oceniania kształtującego wykorzystywane przez badanych nauczycieli

Kategorie odpowiedzi	Liczba badanych N=13
Przekazywanie uczniom informacji zwrotnej	13
Wspieranie uczniów w braniu odpowiedzialności za swój proces uczenia	4
Prowadzenie dyskusji	3
Wyjaśnianie celu lekcji	3
Określenie celów lekcji	2
Tworzenie przestrzeni na twórcze działanie uczniów	2
Określenie i wyjaśnienie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu	1
Określenie celów i kryteriów oceniania	1
Określenie kryteriów sukcesu	1

Źródło: badania własne.

Odpowiedzi, które uzyskano od 5 badanych, nie dotyczyły zadanego pytania, dlatego pominięto je w powyższej tabeli. Ponadto 2 nauczycieli nie wypowiedziało się na temat zakresu wykorzystania oceniania kształtującego; 4 respondentów wskazało wyłącznie przekazywanie uczniom informacji zwrotnej. Natomiast pozostałych 9 uwzględniło kilka elementów oceniania kształtującego, dlatego ich liczba nie sumuje się do 13. W badanej próbie żaden z nauczycieli nie podał wyczerpującej odpowiedzi, która świadczyłaby o pełnym wykorzystaniu oceniania kształtującego w pracy pedagogicznej. Okazuje się więc, że każdy stosuje jedynie elementy OK, wśród których najbardziej popularnym jest udzielanie uczniom informacji zwrotnej. W przypadku 13 nauczycieli wykorzystanie oceniania kształtującego jest uwarunkowane założeniami wewnątrzszkolnego systemu

oceniania. Tylko 6 nauczycieli, mimo że nie są tego zobligowani, stosuje OK. Uczą oni w klasach o zróżnicowanej liczebności uczniów, od 12 do 23.

Rodzice w krótkim czasie przekonują się i doceniają korzyści oceniania kształtującego (Sterna 2014, s. 57). Istotne jest, aby nie zadawali pytania „Jaki stopień dostałeś?”, lecz „Czego się dziś w szkole nauczyłeś?”.

Dzięki temu uczeń poczuje się bardziej odpowiedzialny za swoją naukę, gdyż będzie mógł się podzielić z rodzicami tym, co udało mu się danego dnia w szkole osiągnąć (Sterna 2014, s. 92–93).

Ponadto warto, aby nauczyciel przekazywał rodzicowi systematyczną informację zwrotną, w ten sposób zacieśnić się może ich współpraca (Forgiel 2021, s. 20). Najpełniej wyrażają to słowa:

Z naszych doświadczeń wynika, że rodzice również cenią sobie OK. Doceniają przede wszystkim cele i NaCoBeZu [na co będziemy zwracać uwagę – N.U.], dzięki którym mogą monitorować proces uczenia się dziecka. Wcześniej często zdarzało się, że dziecko „nie pamiętało”, co było na lekcjach, teraz wystarczy spojrzeć do zeszytu i wszystko jest jasne (Dębska i in., 2015, s. 67).

Należałoby zachęcić rodziców, aby czytali wraz z dzieckiem informację zwrotną i chwalili je za czynione postępy, a także sprawdzali, czy rozumie zapisany w zeszycie komentarz. Dobrze jest z uczniem i jego rodzicami ustalać, jak poprawić prace i jak może on samodzielnie pracować dalej. Warto też uzgodnić, że nauczyciel będzie przekazywał rodzicowi wskazówki razem z informacją zwrotną adresowaną do ucznia (Zagdańska i Nawrocka 2015, s. 29).

W kolejnych etapach prowadzonych analiz należało uwzględnić informacje, których udzielili badani rodzice. Najpierw określono, czy spotkali się oni już wcześniej z pojęciem oceniania kształtującego. W tabeli 2 zestawiono ich odpowiedzi.

Tabela 2

Znajomość pojęcia ocenianie kształtujące przez badanych rodziców

Kategorie odpowiedzi	Liczba badanych N=68	
	I	%
Tak	31	45,59
Nie	28	41,17
Nie wiem	9	13,24
Razem	68	100

Źródło: badania własne.

Wydaje się, że ocenianie kształtujące nie jest bardzo popularne; co prawda, 45,59% rodziców spotkało się już wcześniej z tym pojęciem, jednak 41,17% – nie. Ponadto 13,24% udzieliło odpowiedzi „nie wiem”. Ukazuje to potrzebę pedago-

gizacji rodziców, aby wiedzieli, jakie możliwości stwarza OK i na tej podstawie decydowali, czy chcą, aby było one wdrażane do szkół.

Badanym rodzicom przedstawiono 3 modele oceniania i poproszono, aby wybrali ten, który ich zdaniem powinien być wykorzystany w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym. Treść i wyniki odpowiedzi przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Wybór modelu oceniania, jaki powinien być wykorzystywany w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym w opinii badanych rodziców

Kategorie odpowiedzi	Liczba badanych N=66	
	I	%
Model tradycyjny, w którym uczeń uzyskuje stopnie wyrażane w skali od 1 do 6	15	22,73
Model opisowy, w którym uczeń otrzymuje komentarze dotyczące swoich osiągnięć	18	27,27
Model oceniania kształtującego, w którym uczeń otrzymuje informacje zwrotne dotyczące mocnych i słabych stron jego działań wraz ze wskazaniem, co i jak należy poprawić, oraz zaleceniami do dalszej pracy	40	60,61

Źródło: badania własne.

Chociaż badanych proszono o wybór tylko jednej z podanych kategorii, to niektórzy zaznaczyli dwie i więcej. Natomiast 2 respondentów nie udzieliło odpowiedzi. Zgromadzone wyniki ukazują, że najchętniej wybierano model oceniania kształtującego, w którym uczeń otrzymuje informacje zwrotne dotyczące mocnych i słabych stron jego działań wraz ze wskazaniem, co i jak należy poprawić, oraz zaleceniami do dalszej pracy. Na drugim miejscu pod względem częstości wyboru znalazł się model opisowy, w którym uczeń otrzymuje komentarze dotyczące swoich osiągnięć. Natomiast na trzecim miejscu model tradycyjny, w którym uczeń uzyskuje stopnie wyrażane w skali od 1 do 6.

Kolejnym krokiem było rozpoznanie, ilu rodziców deklaruje, że nauczyciel ich dziecka wykorzystuje w pracy pedagogicznej ocenianie kształtujące. Uzyskane dane liczbowe zilustrowano w tabeli 4.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, niespełna połowa badanych – 47,06% – nie wie, czy nauczyciele ich dzieci wykorzystują w pracy pedagogicznej ocenianie kształtujące; 22,06% rodziców zaprzecza, aby miało to miejsce. Mniej niż jedna trzecia z nich, bo tylko 30,88%, udzieliła odpowiedzi twierdzącej. Może być to rezultatem niedostatecznej pedagogizacji rodziców w zakresie oceniania kształtującego czy pobieżnego zapoznania ich z wewnątrzszkolnym systemem oceniania.

Tabela 4

Wykorzystanie przez nauczycieli oceniania kształtującego w opinii badanych rodziców

Kategorie odpowiedzi	Liczba badanych N=68	
	I	%
Tak	21	30,88
Nie	15	22,06
Nie wiem	32	47,06
Razem	68	100

Źródło: badania własne.

„Nic tak nie zachęca nauczycieli do wprowadzania strategii oceniania kształtującego (i każdej innej zmiany), jak przykład dyrektora” (Nowak 2015, s. 34). Dyrektor szkoły jest zobowiązany wskazać radzie rodziców cele i zasady zmian, które chce wdrożyć do placówki w związku z ocenianiem kształtującym. W pracy z rodzicami dobrym rozwiązaniem okazać się może zaproszenie ich na lekcje otwarte, które będą stwarzały możliwość podjęcia dyskusji i omówienia zasad OK (Nowak 2015, s. 35–36).

W trakcie realizacji badań własnych przeprowadzono także analizę treści 20 ocen kształtujących, aby dowiedzieć się, czy są one kompletne, a tym samym pomocne dla uczniów i ich rodziców. Zebrane materiały świadczą o tym, że wszystkie oceny są niepełne. Tylko co piąta z nich składa się z kilku zdań. Braki dotyczą przede wszystkim wskazania umiejętności, które uczeń powinien rozwijać, oraz określenia umożliwiających to sposobów. Niejednokrotnie nauczyciele nie wskazywali, co i jak należy poprawić w celu realizacji kryteriów sukcesu. Może się to wiązać z tym, że nie wszyscy z nich – jak wynika z otwartych wywiadów pogłębionych – określają i wyjaśniają uczniom cele lekcji i kryteria sukcesu. Niektórzy nauczyciele wskazywali to, co uczeń zrobił poprawnie, ale nie zawierali w treści oceny pochwały. Zaskoczenie budzi to, że jeden z nauczycieli uznał, że wystawione oceny cyfrowe są ocenami kształtującymi. To wszystko prowadzi do wniosku, że badani nie są przygotowani do wykorzystania oceniania kształtującego w pracy pedagogicznej, ponieważ słabo radzą sobie z formułowaniem treści takich ocen.

Mając na uwadze powyższe, zapytano rodziców, czy treść otrzymywanych ocen kształtujących jest dla nich czytelna. W zestawieniu tabelarycznym (tabela 5) przedstawiono jedynie wybory tych rodziców, którzy stwierdzili, że nauczyciel ich dziecka wykorzystuje w pracy pedagogicznej ocenianie kształtujące.

Dane wykazują, że ponad trzy czwarte rodziców nie ma problemu ze zrozumieniem treści ocen kształtujących, które otrzymują ich dzieci. Niewielka grupa 3 badanych nie ma zdania na ten temat. Uzyskane odpowiedzi wydają się opty-

mistyczne, jednak nie można mieć pewności, czy rzeczywiście dotyczą one ocen kształtujących, czy tylko pozornie kształtujących.

Tabela 5

Czytelność ocen kształtujących w opinii badanych rodziców

Kategorie odpowiedzi	Liczba badanych N=20
	I
Tak	16
Nie	1
Nie mam zdania na ten temat	3
Razem	20

Źródło: badania własne.

Dalsza analiza zgromadzonego materiału pozwoliła uporządkować odpowiedzi nauczycieli, którzy ocenili swoje przygotowanie do wykorzystania modelu oceniania kształtującego. Wyłącznie 2 respondentów uważa, że jest ono bardzo dobre, a 5 dobre. Niestety, 2 nauczycieli nie chciało wypowiedzieć się na ten temat. Inne opinie były zróżnicowane, szczególnie wśród nauczycieli, których staż pracy wynosi powyżej 20 lat. Ilustrują to poniższe wypowiedzi:

- Ze względu na dłuższy staż mojej pracy przygotowanie do wykorzystania w pracy modelu oceniania kształtującego jest małe/średnie, gdyż jestem przyzwyczajona do tradycyjnych metod oceniania, ale niektóre formy i strategie wykorzystuję.
- W okresie mojego studiowania nie było ono tak rozpowszechnione. Z nim zetknęłam się podczas szkoleń lub warsztatów dla nauczycieli organizowanych przez pracodawcę. Było ono teoretyczne i właściwe.

Wydaje się, że badani mają świadomość, że ich kwalifikacje w zakresie oceniania kształtującego wymagają podnoszenia. Niektórzy nauczyciele deklarują, że szukają wiadomości we własnym zakresie, podczas szkoleń czy korzystają z wiedzy bardziej doświadczonych dydaktyków. Oto ich wybrane wypowiedzi:

- Na bieżąco staram się zdobywać wiedzę na temat metod oceniania kształtującego. Opracowuję metody, które potem na trwałe wdrażam na poszczególnych lekcjach.
- Dobrze, choć wciąż czytam i szukam rozwiązań.
- Dobrze, w tym kierunku szkoła zorganizowała cykliczne szkolenia dla nauczycieli.
- Cały czas się doksztalcam, wypytuję koleżanki z pracy, które mają większe doświadczenie.
- Uczę się, analizuję oraz radzę bardziej doświadczonych.

Jednak nie wszyscy nauczyciele chcą podnosić swoje kwalifikacje w zakresie oceniania kształtującego, 3 z nich nie ma takich zamiarów. Pozostali wyrażają

zainteresowanie udziałem w szkoleniach, kursach, webinarach. Niektórzy oczekują, że szkoła zapewni im taką możliwość. Inni deklarują, że będą czytać literaturę naukową i inspirować się ciekawymi pomysłami. Są także tacy, którzy chcą uczyć się poprzez praktyczne działanie:

poprzez dalsze stosowanie oceniania kształtującego w praktyce, obserwację uczniów oraz skutków działania w ramach prowadzonego procesu dydaktyczno-wychowawczego. Urozmaicanie strategii w kolejnych klasach.

Przykładowo Centrum Edukacji Obywatelskiej proponuje nauczycielom i dyrektorom szkół udział w programie Szkoła Ucząca Się. Dane dostępne na stronie internetowej SUS informują, że już 10 tysięcy nauczycieli skorzystało z tej możliwości. Ponadto CEO współdziała z władzami oświatowymi, ośrodkami doskonalenia nauczycieli, publikuje książki oraz pomoce dydaktyczne dotyczące oceniania kształtującego (Szkoła Ucząca Się, <https://sus.ceo.org.pl/o-programie/jak-dzialamy/>).

Podsumowanie

Przedstawione wyniki sugerują, jak ukierunkować dalsze badania nad wykorzystaniem modelu oceniania kształtującego w edukacji uczniów w młodszym wieku szkolnym. Wydaje się, że punktem wyjściowym jest przygotowanie nauczycieli do oceniania kształtującego, albowiem wiedza zdecydowanej większości badanych wymaga uzupełnienia. Okazuje się, że nauczyciele najczęściej udzielają informacji zwrotnych, ale wybiórczo wykorzystują inne strategie OK. Ponadto mają problem z formułowaniem informacji zwrotnych, są one niepełne i krótkie. Niestety, także rodzice mają ograniczoną wiedzę. Mniej niż połowa z nich spotkała się już wcześniej z pojęciem oceniania kształtującego. Niespełna jedna trzecia rodziców wie, czy nauczyciel ich dziecka wykorzystuje OK. Brakuje inicjatyw, które będą angażowały rodziców w ocenianie kształtujące i doceniać ich niewątpliwie istotne znaczenie. W związku z powyższym warto:

- Prowadzić pedagogizację rodziców, a więc organizować w szkołach spotkania i warsztaty o tematyce oceniania kształtującego. Wyjaśniać, w jaki sposób mogą oni współdziałać z nauczycielem w obszarze OK.
- Zapewnić nauczycielom możliwość udziału w różnych formach doskonalenia zawodowego przygotowujących ich do oceniania kształtującego. Uświadamiać ich, że OK to nie tylko informacja zwrotna.
- Ukierunkować politykę zainteresowanych szkół na ocenianie kształtujące poprzez dokładne określenie w wewnątrzszkolnych systemach oceniania zakresu jego wykorzystania, a więc wszystkich pięciu powiązanych ze sobą strategii.

Bibliografia

- Bauman, T. (1998). O możliwości zastosowania metod jakościowych w badaniach pedagogicznych. W: T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych* (s. 54–75). Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Bloom, B.S., Madaus, G.F., Hastings, J.T. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. New York: Wyd. McGraw-Hill.
- Centrum Edukacji Obywatelskiej. (2025). <https://pomagajsieuczyc.ceo.org.pl/tematy/ocenianie-ksztaltujace/strategie/> [dostęp: 30.01.2025].
- Dębska, D., Kaczor, A., Poryszewska B. (2015). Szkoła Podstawowa im. Władysława Jagiełły w Śladowie jest OK! *Meritum. Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny*, 1, 65–68.
- Duraj, D. (2017). Ocenianie kształtujące dobrą alternatywą dla tradycyjnego modelu nauczania w edukacji wczesnoszkolnej. W: E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuszcik, B. Oelszlaeger-Kosturek (red.), *Edukacja małego dziecka. Wychowanie i kształcenie – kierunki i perspektywy zmian* (s. 65–78). Cieszyn – Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- William, D., Thompson, M. (2008). Integrating Assessment with Learning: What Will It Take to Make It Work? W: C.A. Dwyer (Ed.), *The Future of Assessment* (s. 53–82). New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Forgiel, I. (2021). Czym nakarmić umysł ucznia, czyli słów kilka o efektywnej informacji zwrotnej na miarę nauczania zdalnego. *Języki Obce w Szkole*, 3, 19–23.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.
- Kopaczyńska, I. (2017). Refleksyjny proces uczenia się i motywacja jako elementy oceniania kształtującego w edukacji wczesnoszkolnej. W: M. Magda-Adamowicz, I. Kopaczyńska, M. Nyczaj-Drąg (red.), *Pedagogika wczesnoszkolna. Rekonstrukcja kluczowych problemów* (s. 129–144). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kubiczek, B. (2018). *Sztuka oceniania. Motywowanie uczniów do rozwoju*. Opole: Wydawnictwo Nowik.
- Marek, E. (2015). Koncepcje oceniania osiągnięć uczniów w świetle analizy wybranych programów edukacji wczesnoszkolnej. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 38(4), 33–55. <https://doi.org/10.35765/eetp.2015.1038.02>.
- Nadolnik, I. (2015). Ocenianie kształtujące w edukacji wczesnoszkolnej. Próba odpowiedzi na oczekiwania rzeczywistości XXI wieku. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 36(2), 43–55. <https://doi.org/10.35765/eetp.2015.1036.03>.
- Niemierko, B. (1991). *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*. Warszawa: WSiP.
- Noga, H. (2014). Analiza treści w pracy pedagogicznej. *Trendy ve vzdělávání*, 1, 349–352. <https://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2014/01/76.pdf>.

- Nowak, M. (2015). Rola dyrektora we wdrażaniu oceniania kształtującego w szkole. *Meritum. Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny*, 1, 30–38.
- Pintal, D. (2022). *Ocenianie kształtujące. Od koncepcji do praktycznej realizacji w klasie zróżnicowanej*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Scriven, M. (1967). The methodology of evaluation. W: R. Tyler, R. Gagne, M. Scriven (red.), *AERA monograph series on curriculum evaluation* (s. 39–83). Chicago: Rand McNally & Company.
- Sterna, D. (2014). *Uczę (się) w szkole*. Warszawa: Wydawnictwo Centrum Edukacji Obywatelskiej.
- Strzemieczny, J. (2015). Wprowadzenie. W: D. Sterna (red.), *Uczę w klasach młodszych. Przykłady oceniania rozwojowego w Szkołach Uczących Się* (s. 4–5). Warszawa: Wydawnictwo Centrum Edukacji Obywatelskiej.
- Szkoła Ucząca Się. <https://sus.ceo.org.pl/o-programie/jak-dzialamy/> [dostęp: 12.06.2023].
- Tłuściak-Deliowska, A., Czyżewska, M. (2018). Od funkcji oceniania do kultury samoregulowanego uczenia się, czyli rozprawa o ocenianiu kształtującym. *Przegląd Pedagogiczny*, 1, 69–81. <https://doi.org/10.34767/PP.2018.01.07>.
- Tłuściak-Deliowska, A., Czyżewska, M. (2020). *Tu chodzi o wspieranie mojego ucznia... czyli studium teoretyczno-empiryczne o ocenianiu kształtującym i klimacie szkoły*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
- Zagdańska, A., Nawrocka, E. (2015). Pisemna informacja zwrotna. W: D. Sterna (red.), *Oceniam, uczę. Poradnik dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej* (s. 27–47). Warszawa: Wydawnictwo Centrum Edukacji Obywatelskiej.

The Use of the Formative Assessment Model in the Education of Younger School-age Students

Abstract

This article presents selected results from the author's own research on the use of the formative assessment model in the education of students at an earlier school age. The research methods used made it possible to achieve the theoretical and cognitive objective, which was to show the extent to which the formative assessment model is used in the education of students at an earlier school age. A diagnostic survey was carried out with 68 parents. Open-ended in-depth interviews were conducted with 20 early childhood education teachers. Qualitative content analysis was conducted on 20 examples of formative assessments. The results of the research carried out indicate first and foremost that the knowledge of the vast majority of the teachers surveyed needs to be supplemented. They also allow us to conclude that there is a lack of initiatives to involve parents in formative assessment and to appreciate its undoubtedly important significance.

Keywords: formative assessment, assessment models, teachers, parents, early primary education.